

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

Βρυξέλλες, 20.12.2007
COM(2007) 833 τελικό

**ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ,
ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ**

**Ευρωπαϊκή προσέγγιση σχετικά με τον γραμματισμό στα μέσα επικοινωνίας σε ψηφιακό
περιβάλλον**

**ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ,
ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ**

Ευρωπαϊκή προσέγγιση σχετικά με τον γραμματισμό στα μέσα επικοινωνίας σε ψηφιακό περιβάλλον

1. ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΣΤΑ ΜΕΣΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΣΕ ΨΗΦΙΑΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Ο γραμματισμός στα μέσα επικοινωνίας καθίσταται διαρκώς σημαντικότερη συνιστώσα των ευρωπαϊκών και εθνικών προγραμμάτων πολιτικής δράσης στους τομείς των μέσων ενημέρωσης και επικοινωνίας. Στη νέα οδηγία για τις υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων επικοινωνίας, π.χ., ορίζεται υποχρέωση της Επιτροπής να υποβάλλει εκθέσεις για τη μέτρηση του βαθμού του γραμματισμού στα μέσα επικοινωνίας σε όλα τα κράτη μέλη¹.

Ενώ τα μέσα επικοινωνίας παραμένουν για τους ευρωπαίους πολίτες παράγοντας καθοριστικής σημασίας για καλύτερη αντίληψη του κόσμου και συμμετοχή στη δημοκρατική και πολιτιστική ζωή, μεταβάλλεται, ωστόσο, ο τρόπος κατανάλωσης των μέσων αυτών. Η κινητικότητα, περιεχόμενα που δημιουργούνται από τους χρήστες, το Ίντερνετ και η παρατηρούμενη έκρηξη στη διάθεση ψηφιακών προϊόντων μετασχηματίζουν εκ βάθρων την οικονομία των μέσων επικοινωνίας. Είναι, συνεπώς, καθοριστική η βελτίωση των γνώσεων και της αντίληψης σχετικά με τον τρόπο λειτουργίας των μέσων επικοινωνίας στον ψηφιακό κόσμο, η αναγνώριση των νέων συντελεστών στην οικονομία των μέσων επικοινωνίας, καθώς και οι νέες δυνατότητες και προκλήσεις που μπορεί να προσφέρει η χρήση των νέων ψηφιακών μέσων. Από αυτά εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό η εμπιστοσύνη των χρηστών στις ψηφιακές τεχνολογίες και μέσα και, επομένως, η αφομοίωση των ΤΠΕ και των μέσων επικοινωνίας, που αποτελεί προτεραιότητα για την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, όπως επιβεβαιώνεται στο οικείο στρατηγικό πλαίσιο πολιτικής δράσης "i2010"². Γενικότερα, είναι επίσης σημαντικό οι πολίτες να αντιληφθούν καλύτερα την οικονομική και πολιτιστική διάσταση των μέσων επικοινωνίας και να διεξαχθεί διάλογος σχετικά με τη σημασία που έχει για την ευρωπαϊκή οικονομία η ύπαρξη ισχυρών και ανταγωνιστικών μέσων επικοινωνίας σε παγκόσμιο επίπεδο, με στόχο τον πλουραλισμό και την πολιτιστική ποικιλομορφία.

Ο υψηλότερος βαθμός γραμματισμού στα μέσα επικοινωνίας μπορεί να συμβάλει σημαντικά στην επίτευξη των στόχων που έχει θέσει η Ευρωπαϊκή Ένωση στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισαβόνας, το 2000. Είναι ιδιαίτερα σημαντικό για την εμπέδωση μίας περισσότερο ανταγωνιστικής και κοινωνικά περιεκτικής οικονομίας της γνώσης μέσω της αύξησης της ανταγωνιστικότητας στους τομείς των ΤΠΕ και των μέσων επικοινωνίας, για την ολοκλήρωση του ενιαίου ευρωπαϊκού χώρου της πληροφορίας και για την ενίσχυση της κοινωνικής ένταξης, τη βελτίωση των δημόσιων υπηρεσιών και της ποιότητας ζωής.

¹ Άρθρο 26: η Επιτροπή υποβάλλει «έκθεση έκθεση σχετικά με την εφαρμογή της παρούσας οδηγίας...και..., εφόσον απαιτείται, η Επιτροπή διατυπώνει περαιτέρω προτάσεις για την προσαρμογή της οδηγίας στις εξελίξεις στο πεδίο των υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων επικοινωνίας, ιδίως υπό το φως της πρόσφατης τεχνολογικής προόδου, της ανταγωνιστικότητας του τομέα και του βαθμού του γραμματισμού στα μέσα επικοινωνίας σε όλα τα κράτη μέλη.»

² Βλ.: http://ec.europa.eu/information_society/eeurope/i2010/index_en.htm

Η ευρωπαϊκή προσέγγιση στον γραμματισμό στα μέσα επικοινωνίας σε ψηφιακό περιβάλλον ανταποκρίνεται σε προσκλήσεις του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου³ και των κλάδων των μέσων επικοινωνίας και των ΤΠΕ. Συμπληρώνει την εν εξελίξει κοινοτική πρωτοβουλία για την πολυφωνία στα μέσα επικοινωνίας⁴, τον εκσυγχρονισμό των κανονιστικών πλαισίων για υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων επικοινωνίας και για ηλεκτρονικές επικοινωνίες, τις στρατηγικές πρωτοβουλίες για την κινητή τηλεόραση⁵ και για το επιγραμματικό δημιουργικό περιεχόμενο, καθώς και την επερχόμενη πρωτοβουλία για την ηλεκτρονική κοινωνική ένταξη.

Πέραν αυτών, η παρούσα ανακοίνωση προσθέτει ένα περαιτέρω στοιχείο στην ευρωπαϊκή οπτικοακουστική πολιτική. Συνδέει ιδίως τις διατάξεις της οδηγίας για τις υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων επικοινωνίας (η ανακοίνωση θα ενθαρρύνει την έρευνα σχετικά με τα κριτήρια εκτίμησης του γραμματισμού στα μέσα επικοινωνίας, που αποτελούν το πρώτο βήμα όσον αφορά την εκπλήρωση της υποχρέωσης υποβολής εκθέσεων του άρθρου 26)⁶ και του προγράμματος MEDIA 2007. Στο τελευταίο υπογραμμίζεται η σημασία του γραμματισμού στα μέσα επικοινωνίας και των πρωτοβουλιών εκπαίδευσης στην εικόνα με σκοπό την πρόσβαση σε ευρωπαϊκά οπτικοακουστικά έργα και την ανάδειξη της ευρωπαϊκής κινηματογραφικής και οπτικοακουστικής κληρονομιάς. Κύριος στόχος του είναι να επισημάνει και να προαγάγει την ορθή πρακτική στον γραμματισμό στα μέσα επικοινωνίας σε ευρωπαϊκό επίπεδο, καθώς και να προτείνει δράσεις. Η ανακοίνωση στηρίζεται στα αποτελέσματα των εργασιών της ομάδας εμπειρογνομόνων για τον γραμματισμό στα μέσα

³ Λ.χ., σε ψήφισμα της 6ης Σεπτεμβρίου 2005 για την οδηγία *Τηλεόραση χωρίς σύνορα* (89/552/ΕΟΚ), το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ζητεί από το Συμβούλιο και την Επιτροπή «να αναπτύξουν και να θέσουν σε λειτουργία επιμορφωτικά προγράμματα στα μέσα ενημέρωσης, προκειμένου να προωθηθεί η ενεργός και συνειδητή άσκηση της ιδιότητας του πολίτη στην Ευρώπη». Σε έκθεση της 22ας Νοεμβρίου 2006 (Α6-0399/2006) για το ίδιο θέμα, ο γραμματισμός στα μέσα επικοινωνίας αναφέρεται ως θεμελιώδης δεξιότητα. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ενέκρινε, στις 27 Απριλίου 2006, ψήφισμα για τη μετάβαση από τις αναλογικές σε ψηφιακές εκπομπές (2005/2212(INI)). Σε ενωσιακό επίπεδο, «ζητεί από την Επιτροπή να υποβάλει ανακοίνωση σχετικά με την παιδεία στα μέσα μαζικής ενημέρωσης». Στις ερωτήσεις που απευθύνθηκαν στην κα Reding, στις ακροάσεις του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου το 2004, συμπεριλήφθηκαν ήδη μερικά από τα θέματα της παρούσας ανακοίνωσης, όπως η κοινωνική ένταξη και η προσβασιμότητα. Απαντώντας σε ερώτηση σχετικά με την ασφάλεια του Ίντερνετ για τα παιδιά, η κα Reding δήλωσε επίσης ότι «προγράμματα γραμματισμού ή εκπαίδευσης στα μέσα επικοινωνίας» παρέχουν εφόδια στους ανήλικους για τη βελτίωση της αντίληψής τους.

⁴ Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δρομολόγησε, στις 16 Ιανουαρίου 2007, προσέγγιση τριών φάσεων για την πολυφωνία στα μέσα επικοινωνίας. Η πρώτη φάση συνίστατο σε έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής, η δεύτερη είναι ανεξάρτητη μελέτη για τον προσδιορισμό και τη δοκιμασία συγκεκριμένων αντικειμενικών δεικτών για την εκτίμηση της πολυφωνίας στα μέσα επικοινωνίας στα κράτη μέλη της ΕΕ (τα αποτελέσματα αναμένονται στις αρχές του 2009), την οποία θα ακολουθήσει ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τους δείκτες πολυφωνίας στα μέσα επικοινωνίας στα κράτη μέλη της ΕΕ, το 2009.

Βλ.: http://ec.europa.eu/information_society/media_taskforce/pluralism/index_en.htm

⁵ Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών - Ενίσχυση της εσωτερικής αγοράς κινητής τηλεόρασης, COM/2007/0409 τελικό.

⁶ Οδηγία για τις υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων επικοινωνίας, αιτιολογική σκέψη 37: «Ο "γραμματισμός στα μέσα επικοινωνίας" αναφέρεται στις δεξιότητες, τις γνώσεις και την κατανόηση των καταναλωτών που τους επιτρέπουν να χρησιμοποιούν αποτελεσματικά και με ασφάλεια τα μέσα επικοινωνίας. Οι εκπαιδευμένοι στα μέσα επικοινωνίας πολίτες είναι σε θέση να κάνουν εμπεριστατωμένες επιλογές: να κατανοούν το χαρακτήρα του περιεχομένου και των υπηρεσιών· να επωφελούνται από το πλήρες φάσμα ευκαιριών που προσφέρουν οι νέες τεχνολογίες των επικοινωνιών και να προστατεύουν τον εαυτό τους και την οικογένειά τους από επιβλαβές ή προσβλητικό υλικό. Κατά συνέπεια, πρέπει να προωθηθεί η ανάπτυξη του γραμματισμού στα μέσα επικοινωνίας σε όλους τους τομείς της κοινωνίας και να παρακολουθείται στενά η πρόοδός του.» Βλ. επίσης υποσημείωση 1.

επικοινωνίας (συγκροτήθηκε το 2006), στα πορίσματα του δημόσιου διαλόγου που δρομολογήθηκε τον Οκτώβριο του 2006, καθώς και στην πείρα από τις προηγούμενες και εν εξελίξει πρωτοβουλίες της Επιτροπής που αναφέρονται στον γραμματισμό στα μέσα επικοινωνίας.

Η παρούσα ανακοίνωση δεν έχει χρηματοοικονομικές επιπτώσεις στον κοινοτικό προϋπολογισμό πέρα από τα προβλεπόμενα και καθοριζόμενα στο δημοσιονομικό πλαίσιο 2007-2013.

2. ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ ΣΤΑ ΜΕΣΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Ο γραμματισμός στα μέσα επικοινωνίας ορίζεται εν γένει ως η ικανότητα πρόσβασης στα μέσα επικοινωνίας, κατανόησης και κριτικής αξιολόγησης διαφόρων πτυχών των μέσων και των περιεχομένων τους, καθώς και η δυνατότητα έκφρασης (επικοινωνίας) σε διαφορετικά περιεχόμενα (επικοινωνιακές περιστάσεις). Ο ορισμός αυτός έχει επικυρωθεί από την ευρεία πλειονότητα των απαντησάντων στη δημόσια διαβούλευση, καθώς και από τα μέλη της ομάδας εμπειρογνομόνων για τον γραμματισμό στα μέσα επικοινωνίας⁷. Τα μέσα μαζικής επικοινωνίας είναι αυτά που είναι σε θέση να απευθυνθούν σε ευρύ κοινό μέσω διαφορετικών καναλιών διανομής. Τα μηνύματα των μέσων επικοινωνίας έχουν πληροφοριακό και δημιουργικό περιεχόμενο που συνίσταται σε κείμενο, ήχους και εικόνες και μεταβιβάζεται μέσω διαφορετικών μορφών επικοινωνίας συμπεριλαμβανομένης της τηλεόρασης, του κινηματογράφου, του βίντεο, των δικτυακών τόπων, του ραδιοφώνου, των βιντεοπαιχνιδιών και των εικονικών κοινοτήτων.

Η ευρωπαϊκή προσέγγιση και αντίληψη που αφορά τον γραμματισμό στα μέσα επικοινωνίας πρέπει να αφορά το σύνολο των μέσων επικοινωνίας. Στις διάφορες βαθμίδες του γραμματισμού στα μέσα επικοινωνίας περιλαμβάνονται:

- εξοικείωση με όλα τα υφιστάμενα μέσα επικοινωνίας, από τις εφημερίδες έως τις εικονικές κοινότητες·
- ενεργός χρήση των μέσων, μεταξύ άλλων με διαδραστική τηλεόραση, χρήση μηχανών αναζήτησης στο Ίντερνετ ή συμμετοχή σε εικονικές κοινότητες, καθώς και καλύτερη αξιοποίηση του δυναμικού των μέσων επικοινωνίας για ψυχαγωγία, πρόσβαση στον πολιτισμό, διαπολιτιστικό διάλογο, μάθηση και εφαρμογές της καθημερινής ζωής (λόγου χάρη μέσω βιβλιοθηκών, διαδικτυακών εκπομπών/βιντεομηνυμάτων)·
- απόκτηση κριτικής προσέγγισης στα μέσα επικοινωνίας όσον αφορά την ποιότητα και ακρίβεια του περιεχομένου (π.χ. ικανότητα αξιολόγησης πληροφοριών, αντιμετώπιση της διαφήμισης σε διάφορα μέσα επικοινωνίας, ευφυής χρήση των μηχανών έρευνας)·
- δημιουργική χρήση των μέσων επικοινωνίας, στο μέτρο που η εξέλιξη των τεχνολογιών των μέσων και η εντεινόμενη παρουσία του Ίντερνετ (Διαδικτύου) ως καναλιού διανομής, παρέχουν τη δυνατότητα σε συνεχώς αυξανόμενο αριθμό

⁷

Βλ.: http://ec.europa.eu/avpolicy/media_literacy/docs/report_on_ml_2007.pdf

ευρωπαίων πολιτών να δημιουργούν και να μεταδίδουν εικόνες, πληροφορίες και περιεχόμενο·

- κατανόηση της οικονομίας των μέσων επικοινωνίας και της διαφοράς μεταξύ της πολυφωνίας και της ιδιοκτησίας των μέσων·
- επίγνωση προβλημάτων πνευματικής ιδιοκτησίας που είναι ουσιώδη για μια «παιδεία νομιμότητας», ιδίως για τη νεότερη γενιά, υπό τη διπλή ιδιότητά της ως καταναλωτές και παραγωγοί περιεχομένου.

Η παρούσα ανακοίνωση δεν αποβλέπει να πραγματοποιηθεί το σύνολο των εν λόγω θεμάτων, πολλά από τα οποία αντιμετωπίζονται στο πλαίσιο εν εξελίξει πρωτοβουλιών, αλλά να επικεντρωθεί σε ορισμένα από αυτά.

3. ΟΙ ΕΩΣ ΤΩΡΑ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ

Το 2006 συστήθηκε **Ομάδα εμπειρογνομόνων για τον γραμματισμό στα μέσα επικοινωνίας**, με σκοπό την ανάλυση και τον προσδιορισμό στόχων και τάσεων γραμματισμού στα μέσα επικοινωνίας, προβολής και προαγωγής περιπτώσεων ορθής πρακτικής σε ευρωπαϊκό επίπεδο και πρότασης για επιτόπια ανάληψη δράσης. Συζητήθηκαν και εξετάστηκαν επίσης η ανάλυση και η αποτίμηση της προηγούμενης δραστηριότητας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (λόγου χάρι έργων για τον γραμματισμό στα μέσα επικοινωνίας που χρηματοδοτήθηκαν στο πλαίσιο του προγράμματος eLearning). Η ομάδα αποτελέστηκε από ευρωπαίους εμπειρογνώμονες στον γραμματισμό στα μέσα επικοινωνίας. Περιλαμβάνει διάφορες ειδικότητες και κατευθύνσεις, συμπεριλαμβανομένων πανεπιστημιακών και επαγγελματιών του κλάδου. Συνήλθε τρεις φορές το 2006 και δύο στη διάρκεια του 2007.

Επιπλέον, η Επιτροπή δρομολόγησε **δημόσια διαβούλευση**⁸ κατά το τελευταίο τρίμηνο του 2006. Η ανταπόκριση στη διαβούλευση υπήρξε ικανοποιητική, τόσο από ποσοτική άποψη όσο και όσον αφορά την ποιότητα των απαντήσεων και την ποικιλία των απαντησάντων: συμπεριλαμβάνονται οργανισμοί μέσων επικοινωνίας και ο κλάδος, επίσημα και άτυπα εκπαιδευτικά ιδρύματα, πάροχοι περιεχομένου και παραγωγοί, ερευνητικά και πολιτιστικά ιδρύματα, κανονιστικοί φορείς και ενώσεις πολιτών και καταναλωτών. Από την επεξεργασία των απαντήσεων προέκυψε ότι η ανάλυση, προβολή και διάδοση τοπικής και εθνικής ορθής πρακτικής στο πεδίο αυτό σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση είναι ο ενδεδειγμένος τρόπος επίτευξης ταχύτερης προόδου όσον αφορά τον γραμματισμό στα μέσα επικοινωνίας. Διαπιστώθηκε επίσης η έλλειψη κριτηρίων ή προτύπων για την αξιολόγηση του γραμματισμού στα μέσα επικοινωνίας και ότι η απουσία διαθέσιμης ορθής πρακτικής για όλες τις πτυχές του γραμματισμού στα μέσα επικοινωνίας. Κατά συνέπεια, η Επιτροπή θεωρεί επείγουσα την ανάγκη για ευρύτερης κλίμακας και πλέον μακροχρόνια έρευνα στην ανάπτυξη νέων κριτηρίων αξιολόγησης, καθώς και νέων περιπτώσεων ορθής πρακτικής.

Το Μάιο του 2006 ανατέθηκε **μελέτη** με θέμα «τρέχουσες τάσεις και προσεγγίσεις στον γραμματισμό στα μέσα επικοινωνίας στην Ευρώπη. Καταγράφονται τρέχουσες πρακτικές όσον αφορά την υλοποίηση του γραμματισμού στα μέσα επικοινωνίας στην Ευρώπη, επιβεβαιώνονται οι τάσεις που προέκυψαν από τη δημόσια διαβούλευση και συνιστάται η λήψη ορισμένων μέτρων σε κοινοτικό επίπεδο, τα οποία θα συμβάλουν στην ενίσχυση και

⁸ Βλ. επίσης την "Εκθεση για τα αποτελέσματα της δημόσιας διαβούλευσης για τον γραμματισμό στα μέσα επικοινωνίας": http://ec.europa.eu/avpolicy/media_literacy/docs/report_on_ml_2007.pdf

ενδυνάμωση του επιπέδου γραμματισμού. Τέλος, σκιαγραφείται ο πιθανός οικονομικός και κοινωνικός αντίκτυπος μίας κοινοτικής παρέμβασης στο εν λόγω πεδίο. Η τελική έκθεση της μελέτης διατίθεται στο δικτυακό τόπο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής⁹.

Στην απόφαση¹⁰ για το πρόγραμμα **MEDIA 2007** υπογραμμίζεται η σημασία του γραμματισμού στα μέσα επικοινωνίας και των πρωτοβουλιών για την κινηματογραφική εκπαίδευση, ιδίως όσων διοργανώθηκαν από φεστιβάλ για νέους σε συνεργασία με σχολεία. Στις αρχές του 2007 πραγματοποιήθηκε πρόσκληση υποβολής προτάσεων με ειδικό κριτήριο ανάθεσης, σχετικά με την κινηματογραφική παιδεία και επελέγη σειρά έργων¹¹.

Το πρόγραμμα **SAFER INTERNET PLUS** (2004-2008) έχει ως σκοπό του να εφοδιάσει γονείς, δασκάλους και παιδιά με εργαλεία για ασφαλέστερη χρήση του Ίντερνετ. Καλύπτει επίσης και άλλα μέσα, όπως το βίντεο. Στο πλαίσιο του εν λόγω προγράμματος διεξήχθη το Μάιο του 2007 - με βάση έρευνα του Ευρωβαρομέτρου - ποιοτική μελέτη¹² με στόχο να αποκτηθούν καλύτερες γνώσεις σχετικά με τη χρήση του Διαδικτύου και των κινητών τηλεφώνων από τα παιδιά, την επιγραμματική συμπεριφορά τους και τις αντιλήψεις τους σε ζητήματα συνείδησης των κινδύνων και της ασφάλειας.

Το **κοινοτικό νομικό πλαίσιο** που αφορά το περιεχόμενο πραγματεύεται επίσης θέματα γραμματισμού στα μέσα επικοινωνίας. Στις 20 Δεκεμβρίου 2006¹³ εγκρίθηκε, π.χ., **σύσταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την προστασία των ανηλίκων και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας** και για το δικαίωμα απάντησης σε σχέση με την ανταγωνιστικότητα του ευρωπαϊκού κλάδου οπτικοακουστικών υπηρεσιών και υπηρεσιών πληροφόρησης. Υπογραμμίζεται η σημασία της ανάπτυξης, από τα κράτη μέλη, προγραμμάτων γραμματισμού στα μέσα επικοινωνίας και συνιστάται η λήψη σειράς συγκεκριμένων δράσεων στο πεδίο εκ μέρους των κρατών μελών και της Επιτροπής. Παραδείγματα των εν λόγω δράσεων είναι: η ενθάρρυνση του κλάδου των οπτικοακουστικών και επιγραμματικών υπηρεσιών πληροφόρησης ώστε να αποφεύγουν και να καταπολεμούν κάθε διάκριση που βασίζεται στο φύλο, τη φυλή και την εθνική προέλευση, τη θρησκεία ή τις πεποιθήσεις, την αναπηρία, την ηλικία ή τον σεξουαλικό προσανατολισμό, χωρίς να θίγεται η ελευθερία της έκφρασης ή του τύπου· η καθιέρωση κωδίκων δεοντολογίας σε συνεργασία με τους εκάστοτε επαγγελματίες και τις ρυθμιστικές αρχές σε εθνικό και κοινοτικό επίπεδο· προαγωγή μέσων για την καταπολέμηση όλων των παράνομων και επιζήμιων για τους ανήλικους δραστηριοτήτων στο Ίντερνετ. Η Επιτροπή επιθυμεί επίσης να επιστήσσει την προσοχή στο γεγονός ότι όλα τα κράτη μέλη πλην ενός, καθώς και η Ευρωπαϊκή Κοινότητα, υπέγραψαν τη σύμβαση του ΟΗΕ για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία. Στο άρθρο 21 περιγράφονται οι υποχρεώσεις ενθάρρυνσης των μέσων μαζικής επικοινωνίας, συμπεριλαμβανομένων των παρόχων πληροφοριών μέσω του Διαδικτύου, για την προσβασιμότητα των υπηρεσιών τους σε άτομα με αναπηρίες.

⁹ Βλ.: http://ec.europa.eu/avpolicy/media_literacy/index_en.htm

¹⁰ Απόφαση αριθ. 1718/2006/EK.

¹¹ Μεταξύ των παραδειγμάτων: Κινηματογραφικό Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης (Ελλάδα), Festival Premiers Plans (Anger, Γαλλία), Festival Européen du Film Court de Brest (Γαλλία), Festival Internacional de cine para jóvenes (Gijón, Ισπανία), International Short Film Festival (Βερολίνο, Γερμανία), Crossing Europe Film Festival (Λιντς, Αυστρία) και το 20ό Ευρωπαϊκό Φεστιβάλ Νεολαίας της Φλάνδρας (Βέλγιο).

¹² http://ec.europa.eu/information_society/activities/sip/eurobarometer/index_en.htm#overall_report

¹³ Σύσταση αριθ. 2006/952/EK.

Σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας, οι εθνικές αρχές έχουν την κύρια ευθύνη ένταξης του γραμματισμού στα μέσα επικοινωνίας στα σχολικά προγράμματα, σε όλα τα επίπεδα. Ο ρόλος των τοπικών αρχών είναι επίσης πολύ σημαντικός, δεδομένου ότι βρίσκονται εγγύτερα στους πολίτες και υποστηρίζουν πρωτοβουλίες στον τομέα της άτυπης εκπαίδευσης. Στο πρόσφατα εγκεκριμένο κείμενο της **οδηγίας για τις υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων επικοινωνίας** περιλαμβάνεται αιτιολογική σκέψη που αναφέρεται στον γραμματισμό στα μέσα επικοινωνίας¹⁴, ενώ στο άρθρο 26 περιλαμβάνεται υποχρέωση της Επιτροπής για υποβολή εκθέσεων αναφορικά με τη μέτρηση των επιπέδων γραμματισμού στα μέσα επικοινωνίας σε όλα τα κράτη μέλη.

Το Μάιο του 2007, ο γραμματισμός στα μέσα επικοινωνίας αποτέλεσε το αντικείμενο συνόδου στο σεμινάριο της Λειψίας με τίτλο «Μεγαλύτερη εμπιστοσύνη στο περιεχόμενο» κατά τη διάρκεια της γερμανικής Προεδρίας. Τον Ιούνιο του 2007, σε διάσκεψη σχετικά με τον γραμματισμό στα μέσα επικοινωνίας, η οποία διοργανώθηκε από την UNESCO, ο διοργανωτής, το Συμβούλιο της Ευρώπης και η Επιτροπή υπογράμμισαν από κοινού την ανάγκη ενίσχυσης της διεθνούς συνεργασίας.

4. Ο ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΣΤΑ ΜΕΣΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΣΕ ΨΗΦΙΑΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ – ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΟΡΘΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ

Η παρούσα ανακοίνωση εστιάζει σε τρία πεδία: εμπορική επικοινωνία (διαφήμιση), οπτικοακουστικά έργα και επιγραμμικό δίκτυο.

4.1. Γραμματισμός στα μέσα επικοινωνίας στην εμπορική επικοινωνία (διαφήμιση)

Η διαφήμιση αποτελεί μέρος της καθημερινής ζωής και είναι ένα από τα στοιχεία της οικονομίας της αγοράς. Είναι σημαντική για την ευαισθητοποίηση του κοινού σχετικά με το ρόλο της εμπορικής επικοινωνίας στην αξιακή αλυσίδα του οπτικοακουστικού κλάδου. Τούτο ισχύει ιδίως για την δωρεάν τηλεόραση, δεδομένου ότι η διαφήμιση και άλλες μορφές εμπορικής επικοινωνίας, όπως η χορηγία, οι τηλεαγορές ή η τοποθέτηση προϊόντων, παρέχουν στους ραδιοτηλεοπτικούς φορείς τη δυνατότητα να αποκτήσουν περιεχόμενο υψηλής ζήτησης. Είναι επίσης σημαντική για την αποφυγή τυχόν αρνητικής εικόνας των ηλικιωμένων και των ατόμων με αναπηρίες στα μέσα επικοινωνίας. Στο πεδίο αυτό, ο γραμματισμός στα μέσα επικοινωνίας όσον αφορά την εμπορική επικοινωνία διαθέτει τουλάχιστον τρεις πτυχές:

- παρέχει στο νεανικό κοινό τα εργαλεία για την ανάπτυξη μιας **κριτικής προσέγγισης** στην εμπορική επικοινωνία, παρέχοντάς του τη δυνατότητα ενημερωμένων επιλογών¹⁵.
- ευαισθητοποίηση και ενημέρωση όλων των ενδιαφερομένων μερών σχετικά με τα μέτρα και μηχανισμούς τους αυτορρύθμισης και συρρύθμισης, καθώς και για την ανάπτυξη και εφαρμογή κωδίκων δεοντολογίας¹⁶.

¹⁴ Βλ. υποσημείωση 6.

¹⁵ Παραδείγματος χάριν, ο δικτυακός τόπος γραμματισμού στα μέσα επικοινωνίας Mediakompassi, που έχει αναπτυχθεί από το φινλανδικό ρ/τ φορέα (YLE) διαθέτει τμήμα που εστιάζει στις διαφημίσεις για νέους, γονείς και διδάσκοντες· η σουηδική υπηρεσία καταναλωτών δημοσίευσε διάφορα βιβλία και συγχρηματοδότησε εκπαιδευτικό υλικό σχετικά με την τηλεοπτική διαφήμιση.

- ενθάρρυνση δημόσιας/ιδιωτικής χρηματοδότησης στο πεδίο αυτό, με επαρκή διαφάνεια¹⁷.

Ενόψει της υποχρέωσης υποβολής εκθέσεων που περιλαμβάνεται στην οδηγία για τις υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων επικοινωνίας, η Επιτροπή διαβλέπει ισχυρή ανάγκη ανάπτυξης και ανταλλαγής περιπτώσεων ορθής πρακτικής για τις εμπορικές επικοινωνίες (π.χ. μέσω συμβολής στην ανάπτυξη κωδίκων δεοντολογίας), αποβλέποντας ακολούθως στην προβολή της ως εναλλακτικής λύσης σε περιορισμούς ή απαγορεύσεις συγκεκριμένων πρακτικών.

4.2. Γραμματισμός στα μέσα επικοινωνίας για οπτικοακουστικά έργα

Οι ψηφιακές τεχνολογίες και η ευρυζωνική διείσδυση διευκολύνουν κατά πολύ την πρόσβαση σε οπτικοακουστικά έργα, με τη δημιουργία νέων καναλιών διανομής, όπως το βίντεο κατ' αίτηση και η κινητή τηλεόραση. Το γεγονός αυτό δημιουργεί με τη σειρά του νέες αγορές για περιεχόμενο καταλόγου/πολιτιστικής κληρονομιάς. Επιπλέον, οι ψηφιακές τεχνολογίες αμβλύνουν τους φραγμούς εισόδου για δημιουργία και διανομή οπτικοακουστικών έργων και συμβάλλουν στη δημιουργία οπτικοακουστικής αγοράς χωρίς σύνορα. Στο πλαίσιο αυτό γραμματισμός στα μέσα επικοινωνίας σημαίνει:

- Ευαισθητοποίηση και εξοικείωση, ιδίως νεανικών ευρωπαϊκών ακροατηρίων, με την κινηματογραφική μας κληρονομιά, καθώς και αύξηση του ενδιαφέροντός τους για τις ταινίες αυτές, καθώς και για πρόσφατες ευρωπαϊκές ταινίες¹⁸.
- προώθηση της απόκτησης δεξιοτήτων στην παραγωγή οπτικοακουστικών μέσων επικοινωνίας και δεξιοτήτων δημιουργικότητας¹⁹.
- κατανόηση της σημασίας των πνευματικών δικαιωμάτων, τόσο από τη σκοπιά των καταναλωτών, όσο και των δημιουργών περιεχομένου²⁰.

¹⁶ Π.χ., το Consell Audiovisual de Catalunya (CAC) προωθεί πλατφόρμες διαλόγου για την εμπέδωση κωδίκων αυτορρύθμισης και συρρύθμισης.

¹⁷ Π. χ. το Media Smart είναι ένα μη κερδοσκοπικό πρόγραμμα γραμματισμού στα μέσα επικοινωνίας για παιδιά σχολικής ηλικίας 6 έως 11 ετών, με εστίαση στη διαφήμιση. Η πρωτοβουλία δρομολογήθηκε στο HB το Νοέμβριο του 2002 και υλοποιείται πλέον στο Βέλγιο, τη Γερμανία, τις Κάτω Χώρες, το HB, τη Φινλανδία και τη Σουηδία. Αναπτύσσεται επίσης στην Ιταλία, την Πορτογαλία και την Ουγγαρία. Χρηματοδοτείται από τον κλάδο της διαφήμισης στο HB και υποστηρίζεται από τις κυβερνήσεις του HB και άλλων κρατών μελών.

¹⁸ Ένα από τα παραδείγματα είναι το Europa Cinemas, που δημιουργήθηκε το 1992 χάρη σε χρηματοδότηση από το πρόγραμμα MEDIA της Ευρωπαϊκής Ένωσης και το Centre National de la Cinématographie. Το Europa Cinemas έγινε το πρώτο δίκτυο κινηματογραφικών αιθουσών με κυρίως ευρωπαϊκό πρόγραμμα, ενώ διοργανώνει, μεταξύ άλλων, και δραστηριότητες εμπορικής προώθησης όσον αφορά ευρωπαϊκές ταινίες που απευθύνονται σε νεανικό ακροατήριο.

¹⁹ Παράδειγμα αποτελεί το **Community Media Network** (Ιρλανδία) που προωθεί την κοινοτική ανάπτυξη και ενδυνάμωση – χειραφέτηση, χρησιμοποιώντας εργαλεία πόρων, βίντεο, ραδιοτηλεοπτικά, φωτογραφικά, τυπογραφικά και διαδικτυακά (www.cmn.ie). Επίσης, το **FILM-X** είναι το υπολογιστικό διαδραστικό κινηματογραφικό στούντιο του δανικού ινστιτούτου κινηματογράφου για παιδιά και εφήβους. Παρέχει στα παιδιά, τους νέους και τους ενήλικους ευκαιρίες εμπειριών κινηματογραφικής παραγωγής και τους βοηθά στην εκμάθηση διάφορων τρόπων κινηματογραφικής επικοινωνίας (<http://www.dfi.dk/filmx>).

²⁰ Το BBC παρέχει στους χρήστες ευρύτατο φάσμα ευκαιριών για διαδραστική σύνδεση, όπου συμπεριλαμβάνονται εμπορικοί πίνακες ανακοινώσεων, φόρουμ σχεδιασμού, ιστολόγια και συνεισφορές, ακουστικές και σε βίντεο. Επίσης, το BBC ολοκλήρωσε πρόσφατα πιλοτική εκδοχή του

4.3. Γραμματισμός στα μέσα επικοινωνίας σε επιγραμμικό δίκτυο

Στην ταχέως εξελισσόμενη κοινωνία της πληροφορίας απαιτούνται δεξιότητες σχετικά με τον γραμματισμό στα μέσα επικοινωνίας για την επίγνωση και συμμετοχή όσον αφορά τεχνολογικές, οικονομικές και πολιτιστικές καινοτομίες. Το Ίντερνετ μεταβάλλει εκ βάθρων τη χρήση των μέσων επικοινωνίας, καθώς πρόκειται για ένα πρόσθετο μέσο πρόσβασης στα παραδοσιακά μέσα επικοινωνίας (λ.χ. τηλεόραση ή ραδιόφωνο μέσω του πρωτοκόλλου του Ίντερνετ), καθώς και πρόσβαση σε κείμενα, εικόνες και ήχους από ολόκληρο τον κόσμο με διαδραστικό τρόπο. Προσφέρονται τεράστιες ευκαιρίες, π.χ. όσον αφορά πολυμεσικές ψηφιακές βιβλιοθήκες²¹, αλλά και τεράστιες προκλήσεις όσον αφορά τον γραμματισμό στα μέσα επικοινωνίας. Γραμματισμός στα μέσα επικοινωνίας σε επιγραμμικό δίκτυο σημαίνει:

- ενδυνάμωση των χρηστών χάρη σε εργαλεία κριτικής αξιολόγησης επιγραμμικού περιεχομένου·
- επέκταση της ψηφιακής δημιουργικότητας και των δεξιοτήτων παραγωγής και ενθάρρυνση της επίγνωσης και εξοικείωσης με θέματα πνευματικών δικαιωμάτων²².
- εξασφάλιση ότι όλοι μπορούν να απολαύσουν τα οφέλη από την κοινωνία της πληροφορίας, συμπεριλαμβανομένων ατόμων που μειονεκτούν εξαιτίας περιορισμού σε πόρους ή εκπαίδευση, ηλικία, φύλο, εθνική προέλευση, αναπηρίες (ηλε-προσβασιμότητα) καθώς και όσων ζουν σε λιγότερο ευνοημένες περιοχές (το σύνολο αυτών των περιπτώσεων περιλαμβάνονται στην ηλ-ένταξη²³.
- ευαισθητοποίηση – ενημέρωση σχετικά με τον τρόπο λειτουργίας των μηχανών έρευνας (ιεράρχηση απαντήσεων κλπ.) και εκμάθηση καλύτερης χρήσης των μηχανών έρευνας²⁴.

δημιουργικού αρχείου (Creative Archive) με σημαντική ανταπόκριση από την πλευρά των συνδρομητών - περίπου 100.000 τακτικοί χρήστες. Η εν λόγω πιλοτική εφαρμογή έδωσε στους χρήστες τη δυνατότητα μεταφόρτωσης, ανασύνταξης, χρήσης και μερισμού κατάλληλα εξουσιοδοτημένων αποσπασμάτων περιεχομένου για τους δικούς τους, μη εμπορικούς δημιουργικούς σκοπούς, σύμφωνα με τους όρους της άδειας του Creative Archive.

²¹ Η πρωτοβουλία για τις ψηφιακές βιβλιοθήκες είναι έργο στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας i2010, της σφαιρικής στρατηγικής της Επιτροπής για την ώθηση της ψηφιακής οικονομίας. Οι ψηφιακές βιβλιοθήκες οργανώνουν συλλογές ψηφιακού περιεχομένου, που διατίθεται στο κοινό. Τα τρία κύρια σκέλη της πρωτοβουλίας είναι η επιγραμμική προσβασιμότητα, η ψηφιακοποίηση και η διαφύλαξη - αποθήκευση.

²² Παράδειγμα ο δικτυακός τόπος <http://www.internet-abc.de/kinder/> που παρέχει στα παιδιά τη δυνατότητα να εξοικειωθούν με το Διαδίκτυο, καθώς και με τη δημιουργία και παραγωγή επιγραμμικού περιεχομένου.

²³ Η τρίτη προτεραιότητα της πρωτοβουλίας i2010 είναι η προώθηση, με τα εργαλεία που βρίσκονται στη διάθεση της Επιτροπής, της ευρωπαϊκής κοινωνίας της πληροφορίας χωρίς κοινωνικό αποκλεισμό, που θα υποστηρίζεται από αποτελεσματικές και εύχρηστες δημόσιες υπηρεσίες με δυνατότητες ΤΠΕ.

Βλ.: http://ec.europa.eu/information_society/activities/einclusion/index_en.htm και

http://ec.europa.eu/information_society/eeurope/i2010/inclusion/index_en.htm

²⁴ Βλ. π.χ. την παρακάτω μηχανή έρευνας για παιδιά: <http://www.blinde-kuh.de/>

5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η Επιτροπή θα συνεχίσει να προωθεί την ανάπτυξη και ανταλλαγή ορθής πρακτικής σε θέματα γραμματισμού στα μέσα επικοινωνίας σε ψηφιακό περιβάλλον, μέσω υφισταμένων προγραμμάτων και πρωτοβουλιών. Θα ενθαρρύνει επίσης την έρευνα όσον αφορά κριτήρια αξιολόγησης του γραμματισμού στα μέσα επικοινωνίας. Προς τούτο, μέσα στο 2008 θα δρομολογηθεί ειδική μελέτη με σκοπό τη διερεύνηση κριτηρίων για την αξιολόγηση του βαθμού γραμματισμού στα μέσα επικοινωνίας. Η μελέτη αυτή θα τροφοδοτήσει την έκθεση που προβλέπεται στην οδηγία για τις υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων επικοινωνίας, την οποία η Επιτροπή θα υποβάλει το αργότερο εντός τετραετίας από την έγκριση της οδηγίας.

Για τους παραπάνω λόγους, η Επιτροπή καλεί το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών να υποστηρίζουν τους στόχους και τις προτεραιότητες του παρουσιάστηκαν στην παρούσα ανακοίνωση και να διοργανώσουν το 2008 εκδηλώσεις αφιερωμένες στην ανταλλαγή ορθής πρακτικής σε θέματα γραμματισμού στα μέσα επικοινωνίας σε ψηφιακό περιβάλλον, καθώς και σχετικά με την οικονομία στον τομέα των μέσων επικοινωνίας στην Ευρώπη. Όσον αφορά τη θέση που διατυπώθηκε από τα άλλα όργανα και τις αντιδράσεις των ενδιαφερομένων στην παρούσα ανακοίνωση, η Επιτροπή θα προβάλει περαιτέρω τις εν λόγω περιπτώσεις ορθής πρακτικής, εφόσον απαιτηθεί, εγκρίνοντας σύσταση. Επίσης, έχοντας υπόψη ότι το 2008 θα είναι το ευρωπαϊκό έτος διαπολιτισμικού διαλόγου, η Επιτροπή καλεί τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα να συμπεριλάβουν τη διάσταση του διαπολιτισμικού διαλόγου στις οικείες δραστηριότητες γραμματισμού στα μέσα επικοινωνίας.

Η Επιτροπή καλεί τα κράτη μέλη:

- να ενθαρρύνουν τις αρχές που είναι αρμόδιες για τη ρύθμιση των οπτικοακουστικών και ηλεκτρονικών επικοινωνιών, ώστε να ενεργοποιηθούν περαιτέρω και να συνεργαστούν για τη βελτίωση των διαφόρων επιπέδων γραμματισμού στα μέσα επικοινωνίας που ορίστηκαν παραπάνω·
- να προωθήσουν τη συστηματική έρευνα, τακτική παρακολούθηση και υποβολή εκθέσεων σχετικά με τις διάφορες πτυχές και διαστάσεις του γραμματισμού στα μέσα επικοινωνίας·
- να αναπτύξουν και να εφαρμόσουν δεοντολογικούς κώδικες και, κατά περίπτωση, πλαίσια συρρύθμισης, σε συνεργασία με όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη σε εθνικό επίπεδο, καθώς και να προωθήσουν πρωτοβουλίες αυτορρύθμισης.